

Longecho's zijn bijna de enige manier om een correct en volledig beeld te krijgen van pneumonie bij kalveren.

© IVAN DE CLERCQ

Longontstekingen onderschat probleem bij kalveren

Op een Vlaams bedrijf heeft bijna 40% van de kalveren sporen van een longontsteking of pneumonie op de longen. Hoewel het in een meerderheid hiervan over pneumonie zonder ziektekenen gaat, zijn de economische gevolgen groot. Snelle longecho's laten toe om correct in te schatten wanneer een dier een behandeling nodig heeft.

Ivan De Clercq

Tijdens twee workshops in Geel (Hooibeekhoeve) en Melle (ILVO) lichtten dierenartsen van de faculteit Diergeneeskunde UGent en DGZ – verenigd in het PneumoNEE-project – het belang toe van een gedegen aanpak van kalverpneumonie.

Moeilijk te diagnosticeren

De aanwezigheid van kalverpneumonie op het bedrijf wordt vaak onder-

schat, om de simpele reden dat het niet wordt opgemerkt door de veehouder of dierenarts. "Runderen zijn vluchtdieren. Als ze ziek zijn, zullen ze het daarom zoveel mogelijk trachten te verbergen, omdat ze instinctief vrezen daardoor het doelwit van roofdieren te worden", vertelt Thomas Lowie (UGent). Hoestende dieren, een pompende ademhaling, neusvloeit, afhangelende oren, een scheve kop ... worden vaak als signalen gezien om te behan-

delen, al is dat niet altijd correct. "Een kalf kan ogenschijnlijk symptomen hebben van een longontsteking, maar als we met een longecho kijken, kan dit dier toch gezond zijn", aldus Lowie. Een verhoogde temperatuur kan wijzen op een te warme stal of artritis; een pompende ademhaling kan het gevolg zijn van te veel ammoniak in de stal. Hoest is de enige indicatie dat er iets scheelt, maar kan ook het gevolg zijn van te veel stof. Enigszins contra-intuïtief zijn het soms de kleine hoestjes die wijzen op de grootste problemen; kalveren durven soms niet doorhoesten omdat het te veel pijn doet.

Snelle scantechniek

De conclusie is dat het onmogelijk is om op basis van ziektesymptomen 100% zeker vast te stellen dat het om

een longontsteking gaat. Een long-echografie kan dat wel, maar vereiste in het verleden vaak dat het kalf geschoren was op de plek waar de echo genomen werd. UGent ontwikkelde een scantechniek (met alcohol als geleider) en een beslissingsboom die dierenartsen toestaat om in bijna 95% van de gevallen de diagnose van pneumonie correct te stellen en dat binnen de een tot twee minuten per dier. Het PneumoNEE-project biedt dierenartsen een trainingsmodule aan om zich hierin te bekwamen.

Antibiotica terugdringen

Een correcte diagnose vermijdt dat gezonde dieren antibiotica krijgen en zorgt ervoor dat dieren die wél (soms nog ongezien) aan een longontsteking lijden in een vroeg stadium behandeld kunnen worden. Daardoor zijn dieren sneller geholpen van iets wat chronisch kan ontwikkelen en zijn er uiteindelijk minder antibiotica nodig. Luchtweginfecties bij kalveren zijn immers goed voor 60 tot 70% van het antibioticagebruik bij kalveren. Het gericht aanpakken van kalverpneumonie is dus een noodzakelijke stap in het terugdringen van antibioticagebruik in de jongveeopfok. In 60% van de gevallen van de pneumonie-uitbraken is een virus vaak de veroorzaker en hebben antibiotica weinig nut, tenzij er een bacteriële superinfectie speelt.

Impact op hele carrière

Daarnaast zijn er economische redenen om kalverpneumonie aan te pakken. Pneumonie leidt tot een verlaagde groei en voor vleesvee tot een lager karkasgewicht en -kwaliteit aan de eindmeet. Bij melkvee leidt pneumonie op jonge leeftijd tot een merkbaar lagere productie tijdens de eerste, maar ook de daaropvolgende lactaties, oplopend tot bijna 8% minder melk voor de tweede lactatie. Vaarzen die als kalf een longontsteking doormaakten, kalveren gemiddeld twee weken later voor de eerste keer af. Pneumonie verhoogt

de kans op sterfte met drie tot acht keer, en is daarmee een van de hoofdoorzaken van sterfte bij kalveren. “Elke longontsteking vermindert de kans dat een vaars de eerste lactatie overleeft”, zegt DGZ-dierenarts Koen De Blecker. “Wetende dat een koe voor je bedrijf maar gemiddeld begint op te brengen in de tweede helft van de tweede lactatie, kost vroeger afvoeren alleen maar geld.”

Geen magische oplossing

Het zijn indrukwekkende cijfers uit de wetenschappelijke literatuur, maar wat kan je als veehouder doen? Bij BRSV als veroorzaker circuleert het virus in de lucht en kan het zelfs zo van bedrijf naar bedrijf verspreiden. Het voordeel is dat er tegen BRSV te vaccineren valt. Mycoplasma verspreidt minder via de lucht, maar heeft als groot nadeel dat er niet tegen gevaccineerd kan worden, met uitzondering van bedrijfsspecifieke autovaccins. Managementmaatregelen zoals individuele huisvesting en eventueel zelfs het (tijdelijk) weghalen van een kalverdrinkautomaat zijn daarbij de opties. Bacteriën zoals Pasteurella en Mannheimia komen ook bij gezonde kalveren voor – zij het niet in de longen – en zijn dus niet uit te roeien.

Vermijd koudstress

Dat maakt een preventieve aanpak noodzakelijk. Bij longproblemen wordt daarbij vaak naar het stalklimaat gewezen. Koudstress is daarbij een dooddoener, ook letterlijk. “Temperatuur op zich vormt niet vlug een probleem, maar de combinatie van wind met vocht door condens of een natte ondergrond leidt tot nefaste koudstress”, aldus professor Bart Pardon (UGent). Ook zogenaamde luchtpolluenten hebben een schadelijke invloed. Ammoniak is bij kalveren al schadelijk in lage concentraties, net zoals kleine fijnstofdeeltjes. Hoewel de loutere aanwezigheid van bacteriën niet één op één gelinkt kan worden met long-

wegproblemen bij kalveren, kunnen bepaalde endotoxines (afbraakproducten van bacteriën) wél tot meer longontstekingen leiden.

Dansen op slappe koord

Veel valt dus te herleiden tot een goede ventilatie. Het is daarbij dansen op de slappe koord tussen koudstress vermijden en voldoende ventileren. In stallen met een ongunstige oriëntatie of stallen die te breed zijn en onvoldoende dwarsventilatie hebben, gebeurt het dat aan de ene kant kalveren in de tocht zitten en dat aan de andere kant schimmels en spinnenwebben welig tieren door onvoldoende ventilatie. Windbreeknetten, *spaceboarding*, extra stro, vestjes en luchtgeleidingsplaten kunnen helpen om dat klimaat bij te sturen. Durven evalueren en bijsturen is de boodschap.

Kritieke overgangsperiodes

In dat evalueren kunnen longecho's dus een belangrijk en erg nauwkeurig instrument zijn. Dierenarts Stan Jourquin demonsteerde hoe dit in de praktijk gebeurt. Afhankelijk van de bevindingen op het bedrijf kan een bedrijfsspecifiek behandlingsplan worden opgemaakt, afhankelijk van het individuele dier en de ziekteverwekker. Rond kritieke overgangsperiodes is behandelen bijna altijd aangewezen. “Zeker net voordat kalveren in groep gaan en de eerste twee weken in groep mogen ze geen enkele infectie doormaken”, beklemtoonde Jourquin. “Ook bij relatief kleine longletsels is behandelen dan vaak een must, om zo verdere verspreiding onder het jongvee te voorkomen.” ■

“Het is dansen op de slappe koord tussen koudstress vermijden en voldoende ventileren.”